

Рисунок 3 – Образец цепного текста, нарисованным субъектом

Путем сравнения всех трех занятий формируется вывод, что действительно метод цепного текста, можно использовать в автоматизации звука [р] у ребенка старшего дошкольного возраста и развивать навык связной речи, последовательность изложений и установлении смысловых связей, так как был разработан авторский цепной текст, подтверждающий эту гипотезу, но необходимо индивидуально подбирать речевой материал. Нужно отталкиваться от метода постановки звука, и обязательно брать слова, где звук [р] находится в сильной позиции. Данный метод лучше не использовать в самом начале этапа автоматизации. Лучше ввести на занятия позже, когда звук [р] «лучше закрепиться» в речи ребенка.

Полученные данные будут использованы для проведения дальнейших исследований в автоматизации и дифференциации различных звуков методом цепного текста у детей дошкольного возраста. А также для возможной разработки рабочей тетради с дифференцированными заданиями для автоматизации различных звуков методом цепного текста для детей среднего, старшего дошкольного и предшкольного возраста с учетом всех возрастных особенностей.

Литература:

1. Воробьева В.К. Методика развития связной речи у детей с системным недоразвитием речи: учеб. пособие / В.К.Воробьева. — М.: АСТ: Астрель : Транзиткнига, 2006 — 158 с. —(Высшая школа)
2. Баскакина И.В. Логопедические игры. День рождения Р. Рабочая тетрадь для исправления недостатков произношения звука Р / И.В. Баскакина, М.И.Лынская. — М.: Айрис-пресс, 2007 — 32 с: ил. — (Внимание: дети!)

Сайлауова А.Б., академик Е.А.Букетова атындағы Қарағанды Мемлекеттік университеті, философияжәне психология факультеті, МСПиС-61 тобы, магистрант
(Ғылыми жетекшіі — а.ғ.к., доцент Абдрашева Б.Ж.)

БАЛАЛАРМЕН, ЖАСӨСПІРІМДЕРМЕН ЖӘНЕ ЖАСТАРМЕН ТӘРБИЕ ЖҰМЫСЫНЫҢ ӘЛЕУМЕТТІК-ПЕДАГОГИКАЛЫҚ АСПЕКТІЛЕРІ

Мақалада автор кафедра ұжымыныңғылыми-зерттеу жұмысының басым бағыттары туралы және алынған нәтижелердің түлектерді әлеуметтік-педагогикалық қызметке дайындау процесін жетілдірумен байланысы туралы ойлайды.

Түйінді сөздер: әлеуметтік педагог, әлеуметтік-педагогикалық қызмет, тәрбие жұмысы, әлеуметтік құзыреттілік, әлеуметтік құнды қызмет.

Елдегі қазіргі әлеуметтік-экономикалық жағдай балалық шақты әлеуметтік қорғау, халықтың осал топтарына әлеуметтік қызмет көрсету, өмірлік проблемаларға тап болған кәмелетке толмағандар мен жастарды қолдау саласының дамуын ынталандырады. Қиындықтарды жеңуге, қоршаған ортамен қарым-қатынас жасауға, социумды қайта құруға үйрететін мамандардың бірі әлеуметтік педагог болып табылады.

Бүгінгі таңда оның кәсіби міндеттерінің аясына білім беруді, әлеуметтік оқытуды, қызметке кірісуді, қамқорлық пен қамқоршылықты, мүмкіндігі шектеулі, өмірлік қиын жағдайға тап болған балалар мен жасөспірімдерге көмек көрсетуді, әлеуметтік қызметтердің, педагогикалық ұжымдардың, ата-аналар қоғамдастығының, коммерциялық емес құрылымдардың, құқық тәртібі органдарының қызметін үйлестіруді қамтитын тәрбие жұмысын ұйымдастыру кіреді.

Тәжірибені талдау әлеуметтік педагогтың істер тізімінде әлеуметтік ақпаратты хабарлау, әлеуметтік құнды қызметті, қоғамдық бастамаларды ынталандыру, әлеуметтік акцияларды әзірлеу және өткізу, әлеуметтік жобалар мен тәрбие-білім беру бағдарламаларын жасау және іске асыру, оларды қорғау құқықтары мен тәсілдерімен танысу бар екенін куәландырады. Білім беру мекемелері мен тәрбие ұйымдарында тәрбие жұмысының тәжірибесін жалпылау, әлеуметтік-тәрбие қызметінің түрлері мен тәсілдерін іріктеу, олардың мақсаттылығын ғылыми-әдістемелік негіздеу және болашақ мамандарды оқыту технологиясын анықтау, оларда кәсіби және әлеуметтік құзыреттілікті қалыптастыру қажет. Сондықтан, зерттеу басымдықтарының бірі оларды бітірушілердің бірінің сапалы дайындығының шарты ретінде зерттеу болып табылады.

Отандық және шетелдік энциклопедиялық басылымдарды талдау көбінесе "құзыреттілік" ұғымын түсіндіруді терминнің шығу тегіне сүйене отырып береді. Құзыреттілік латын *competens* (*competentis*) - мен байланысады және "тиісті, қабілетті, құқықты, білімді, белгілі бір салада сөйлейді" деп түсіндіріледі. Бұл тәсілде ұғымның мәні қандай да бір адам, маман білетін ақпараттың көлемін, ені мен тереңдігін көрсетеді деп айтуға болады.

Егер "қол жеткізу, жақындау, сәйкес болу" деген етістіктер мен қазақ тіліне аударылатын латын сөзінен шыққан болса, онда құзыреттілік деп біреу жақсы білетін сұрақтар шеңберін түсінеді. Демек, екінші жағдайда қарастырылып отырған ұғым білімнің негізділігі, адамның арнайы қабілеті, оның жақсы пәндік бағдарлануы, сауаттылықтың жоғары деңгейі, дұрыс іс-әрекетке дайындығы ретінде түсіндіріледі. Бұл жағдайда "құзыретті" ұғымының мәні "заңды талап ету", "мұндай сөзге немесе іс-әрекетке құқылы болу", "нақты жұмысты орындау үшін жақындау" сияқты ауызша нұсқаулықтардың көмегімен ашылады. Нәтижесінде, құзыреттілік туралы айтатын болсақ, бұл адамға бір нәрсе туралы айтуға, дұрыс шешім қабылдауға мүмкіндік беретін білімге ие болу.

Competence негізге алынған кезде, бұл ұғым іс-әрекет пен оның пәрменділігін көрсетеді, фактілерді терең, жан-жақты білуге сүйенетін іс-әрекеттердің саналығын білдіреді. Соңғы жағдай адам қабылдаған қадамдардың табыстылығын жиі қамтамасыз етеді, осыған байланысты оның өмірлік күшінің ерекше сезімдерін, қоршаған орта талаптары мен келісушілігін туындатады, ал уайымдап отырған сезімдер мінез-құлқында кәсіби мінез-құлықтың оң моделін бекітуге, болашақта ұқсас жағдайларда қатынастарды реттеу стратегиясын меңгеруге ынталандыруға әкеледі.

Осылайша, белгілі бір тіл нормаларына немесе жекелеген білім саласының даму кезеңіне сәйкес, біріншіден, "құзыреттілік" және "құзыреттілік" ұғымдарын нақтылау кездеседі. Бұл ретте олар нақты функцияларды орындауға немесе практикалық міндеттерді шешуге арналған қабілет, әл-ауқаттылық, құқықтылық ретінде айқындалады. Басқаша айтқанда, олар іске асыру мүмкіндігін, шешім қабылдау үшін жеткілікті дайындықты білдіреді. Екіншіден, бұл терминдер бөлінгенде, онда құзырет деп билік органдарының, ұйымдардың, маманның әрекет ету құқығы және қабылданған қадамдар үшін олардың жауапкершілік шарасы түсініледі. Құзыреттілік, бұл жағдайда, жеке тұлғаның іс-әрекетке қабілеттілігі мен дайындығы, қажетті көлемде арнайы білімді иелену, оларды типтік және стандартты емес жағдайларда қолдана білу, тиісті кәсіби міндеттерді шешудің табыстылығын қамтамасыз ететін қызмет түрлері мен тәсілдерін меңгеру ретінде анықталады.

"Құзыреттілік" дефинициясы кәсіптік әлеуметтік білім беру мәселелерін зерттеу процесінде нақтыланады. А. П. Журавлев, Н. Ф. Талызина, Р. К. Шакуров, А. И. Щербakov және т.б. жұмыстарға сүйене отырып, Л. М. Митиннің психологияда "құзыреттілік" түсінігі бойынша жалпы қабылданған көзқарасқа сүйене отырып, оның мәні білім, білік, дағды, сондай-ақ қызметті орындау тәсілдері арқылы ашылатындарды, ал А. К. Маркова оны өз бетінше және жауапты әрекет етуге мүмкіндік беретін психикалық жағдай ретінде, адамның белгілі бір еңбек функцияларын орындау қабілеті мен іскерлігіне ие болуы ретінде кәсіп талаптарына сәйкестік дәрежесінің интегралдық сипаттамасы ретінде анықтайды.

Мұндай тәсілдің жақтастары (В. Г. Максимова, А. К. Маркова, В. А. Слостенин және т. б.) кәсіби құзыреттіліктің құрамдас компоненттерінің 3 түрін атап өтеді:

а) теориялық және практикалық міндеттерді шешумен байланысты әр түрлі жағдайларда оларды шығармашылық іскерліктерін қолдануы мен нақты саладағы белгілі бір білім көлемін көздейтін деп арнайы;

б) жеке тұлғаның жағдайдың жекелеген элементтерін қабылдау, білдіру, шынайы көрсету, біріктіру қабілетін көрсететін коммуникативтік. Құзыреттіліктің бұл түрі тұлғааралық қарым-қатынас, диалог, өзара іс-қимыл үшін қажетті алғы шарт болып табылады, себебі адамның қарым-қатынас ережелері мен операцияларын меңгеруін көрсетеді;

в) әлеуметтік – адамның басқа адамдармен қарым-қатынас орнату және оларды өзгермелі өмір жағдайында қолдау қабілеті мен дайындығы ретінде.

Демек, кәсіби құзыреттілік түлек адам қызметінің нақты саласындағы мәдени үлгілердің барлық жиынтығына ие, атаулы проблемалық-практикалық жағдайларды шешуге, жеке, жалпыадамзаттық және кәсіби маңызды құндылықтарды ескере отырып іс-қимыл жасауға қабілетті.

Алайда, мониторинг нәтижелері көрсеткендей, мұндай түлектің әлеуметтік-педагогикалық қызметке дайындығы объективті және субъективті сипаттағы бірқатар мән-жайлармен күрделенген: талапкерлердің өмірлік тәжірибесінің жеткіліксіздігі, өзіндік қызметті жоспарлау дағдыларының болмауы, жауапкершіліктің қалыптаспауы, мотивацияның жеткіліксіздігі, кәсіптің ерекшеліктері туралы нашар хабардар болу және т.б. Осының барлығы, әсіресе бірінші курстарда өзекті педагогикалық қолдау көрсетеді.

Педагогикалық қолдау ретінде біз оқытушының, куратордың, білім беру және әлеуметтік-педагогикалық қызмет маманының оқытудың бірінші кезеңдерінде табысты бейімделумен, қарым-қатынастағы, өзін-өзі бекітудегі, өмірлік және кәсіби өзін-өзі анықтаудағы қиындықтарды жеңумен байланысты жеке мәселелерді шешуде жеке тұлғаға алдын алу және жедел көмек көрсету бойынша қызметін түсінеміз. Демек, қолдаудың мәні жас адамға қолда бар ресурстарға сүйене отырып, өз бетінше әрекет жасауға, туындаған қиындықтарды жеңуге, өзін түсінуге, құрдастарымен және басқа да адамдармен өзара іс-қимыл жасауға көмектесу болып табылады.

Педагогика және психология институтының білім беру кеңістігінде қолдау шараларының кешені осындай теориялық ұғымдарға сәйкес құпиялылық, бағалаусыз, әрбір адамның әлеуетті мүмкіндіктеріне, тілектестікке, жеке белсенділікті ынталандыруға сүйеніп отырады.

Педагогикалық қолдау мазмұны мотивациялық практикум, "оқуға үйренейік" арнайы курсы, жобалау семинары, оқу, ғылыми-зерттеу, мәдени-демалыс, әлеуметтік-педагогикалық қызметтегі жеке білім беру бағыттары қарастырылады.

Педагогикалық қолдау мазмұны "оқуға үйренейік" арнайы курсы, жобалау семинары, оқу, ғылыми-зерттеу, мәдени-демалыс, әлеуметтік-педагогикалық қызметтегі жеке білім беру бағыттарын бақылаушының позициясынан қатысушыға, орындаушыға, ұйымдастырушыға қарай жылжуды қамтамасыз ететін мотивациялық практикумды қарастырады.

Әр түрлі оқыту стратегиялары пайдаланылатын құзыреттілік тренингтеріне ерекше орын беріледі:

- а) растау (мұны оңай үйренуге болады);
- б) қауіпсіздік (бұл артық уайымдардан құтылуға мүмкіндік береді);
- в) экспозициялар (қажетті шараларды қолдану қажет: музыка қою, телефон және т. б. арқылы қоңырау шалу қажет.);
- г) жеңу (әсер ететін факторлардың әлсіреуі);
- д) когнитивті (қайта ойлау, қайта бағалау);
- е) диалектикалық құрылымдау (терістеу); бірнеше идеяларға негізделеді:
 - мінез-құлық нормаларымен таныстыру ғана емес, өмір салтын түсінуге қол жеткізу;
 - мінез-құлықтың, ойдың, сезімнің, өзіндік, жауапты іс-әрекеттерге қабілеттіліктің өзіндік талдау дағдыларын қалыптастыруға назар аудару; - басқа адамдардың мүдделерін құрметтеуге үйрету;
 - топтық іс-әрекет барысында оның мәселелерін өз мүдделерімен қатар қабылдауға үйрету;
 - өзіндік дербес қызметін жүзеге асыру қажеттілігін түсінуін ынталандыру, бар күшін сынап, есептеу;

- күнделікті және кәсіби қызметте азаматтық жауапкершілік пен дербестікті қалыптастыру.

Осылайша, кәсіби құзыреттілікті қалыптастыру үдерісінде педагогикалық қолдау арқылы әрбір студентке өзінің әлеуетін іске асыру, қажеттіліктерін қанағаттандыру, табысты Жоғары оқу орнының оқу-тәрбие процесін дайындауға арналған күрделі міндеттердің бірі-әлеуметтік педагогке жұмыста зиянды әдеттерге балама қолдануды ұсыну. Атап айтқанда, о. В. Миновская приключения педагогикасын зерттеу. Осы тұрғыда ол балалар мен жастардың қызметін ұйымдастырудың шетелдік тәжірибесін талдады, осы педагогикалық тәсіл шеңберінде мектептен тыс ортада қауіп тобындағы жасөспірімдер мен балаларды әлеуметтендіру мәселелерін шешудің мақсатқа сай әдістерін, құралдарын, нысандарын ашты, тұлғаның жағымды өмірлік тәжірибесін қалыптастыру кеңістігі ретінде adventure функциялары анықталды және сипатталды.

Зерттеуші шытырман оқиғалы жағдайдың құрылымын, ондағы өзара іс-қимылдың сипатын, оларды жобалау принциптерін және проблематизация, өзін-өзі анықтау, Оқудағы кедергілерді жеңу процесінде қатысушыларды сүйемелдеу шарттарын анықтауға ерекше назар аударады.

О. В. Миновскаяның ұсынылған түрлері мен құралдарының көпшілігін апробациялау оларды "әлеуметтік педагог жұмысының теориясы мен әдістемесі" курсына оқу процесіне, оқу практикасына енгізу арқылы жүргізіледі; студенттерді бейіндік ауысуларда және ең алдымен "Кентавр" рольдік ойын лагерінде (Т. В. Козырева) ғылыми-әдістемелік сүйемелдеу арқылы жүзеге асырылады.

Ғылыми зерттеудің осы бағытының теориялық және практикалық құндылығы ұсынылған шаралардың, белгіленген заңдылықтардың, жұмыс істейтін әлеуметтік педагогтердің, жастармен жұмыс ұйымдастырушылардың, жастар бірлестіктерінің жетекшілері, студенттердің таңдаған жолдарының сұраныстылығымен расталады. Әсіресе, болашақ әлеуметтік педагогтарды волонтерлік қызметке қосу сияқты аспектілер арқасында олар аяушылыққа үйренеді, олардың өмірі адамның қатысуымен байытылады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Адольф В.А. Теоретические основы формирования профессиональной компетентности учителя– М., 1998.
2. Басова В.М. Теория и практика формирования социальной компетентности личности. – Кострома, 2004.
3. Воронцов Д.Б. Психология и педагогика социального воспитания. – Кострома, 2010. – 42–45с.
4. Кевля Ф.И. Педагогические технологии: диагностика, прогнозирования и поддержка личностного развития ребёнка. – Вологда, 2009.
5. Митина Л.М. Психология развития конкурентоспособной личности. – М.: Воронеж, 2002.
6. Мудрик А.В. Социализация человека. – М., 2010.

Саламат Ж.К., Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті, 6М011100-Информатика мамандығы, магистрант
(*Ғылыми жетекші - п.ғ.к., доцент м.а. Ошанова Н.Т.*)

ИНФОРМАТИКА МҰҒАЛІМІНІҢ КӘСІБИ ҚҰЗІРЕТТІЛІГІН БАҒАЛАУДЫҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Білім мен ақпарат үстемдік құрған қоғамда білім беру жүйесі инновациялық экономиканың негізгі бөлігі болып табылады. Қатаң талаптары қалыптасып келе жатқан инновациялық экономика қай салада болса да, бүгінгі маманның құзыреттілігін, яғни өз саласы бойынша ой-пікірінің қалыптасуын, кәсібилігін, өмірдің өзгермелі жағдайына бейімділігін, оған сай өз білімін пайдалану ғана емес, оны қажеттікке қарай толықтырып отыруды талап етеді.

А.Ф.Присяжная педагогика ғылымында құзыреттілік - тұлғаның белгілі бір сферадағы функциялары мен уәкілеттігін анықтайтын, оның интегративті қасиеті ретінде қарастылатындығын айтады.

Жалпы алғанда, «құзыреттілік» ұғымы жайлы ғалым К.Құдайбергенова «Құзыреттілік ұғымы - соңғы жылдары педагогика саласында тұлғаның субъектілік тәжірибесіне ерекше көңіл аудару нәтижесінде ендіріліп отырған ұғым. Құзыреттіліктің латын тілінен